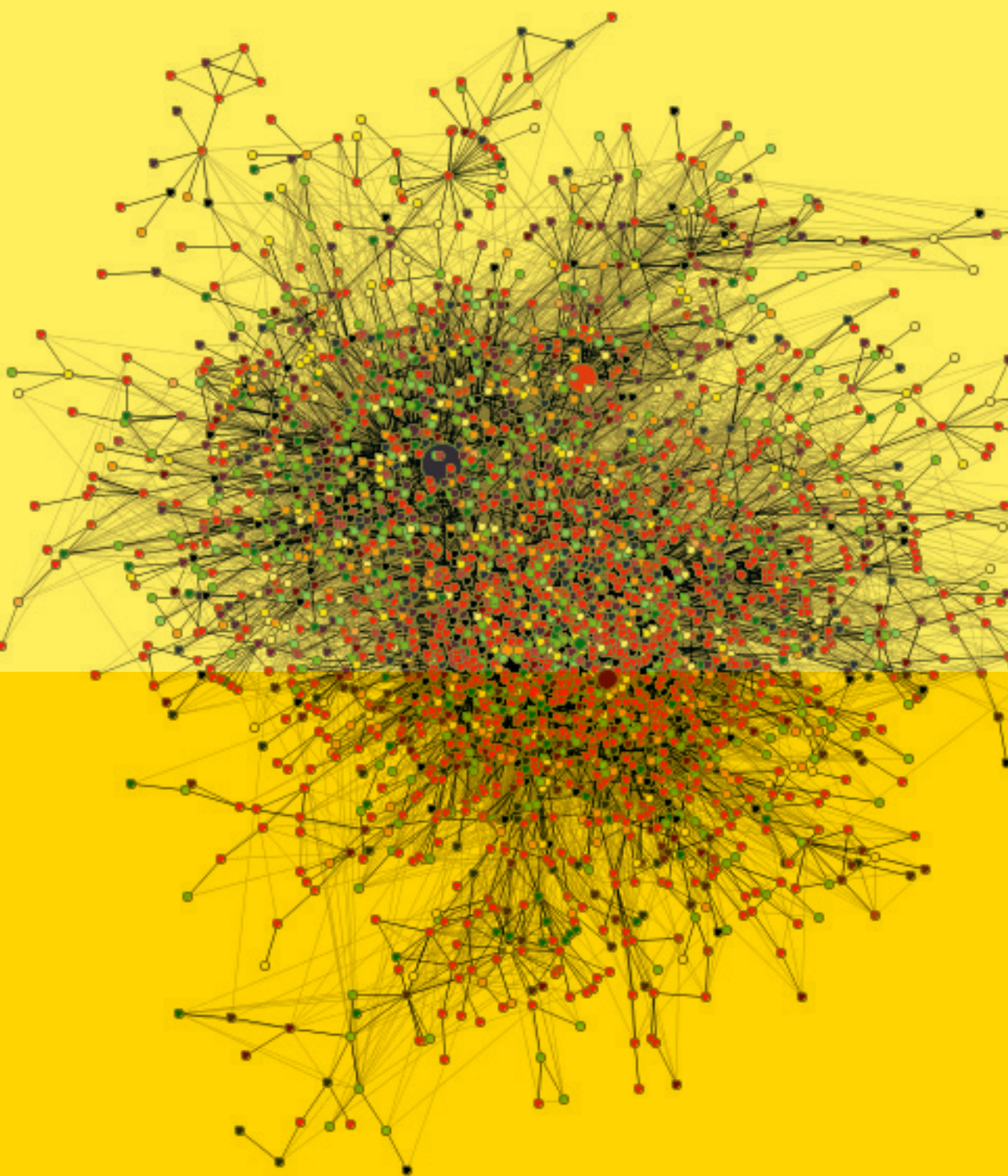

BLOGHELDEN

FRANK MEEUWSEN

→ Inleiding

Een titel, link en tekst. Meer zou je niet nodig hebben om je verhaal te delen met anderen. Weblogs zijn dat in hun meest rudimentaire vorm. Soms kon je zelfs de titel en de link weglaten. Maar die drie elementen zijn de basiselementen die aan de voet hebben gestaan van een van de grootste communicatierevoluties die we hebben gekend. Natuurlijk bestaan weblogs bij de gratie van een nog grotere revolutie, het internet. Maar zonder weblogs hadden de ontwikkelingen wellicht een stuk langer geduurd. Uiteindelijk zou het web datgene worden waar Tim Berners-Lee van droomde:

'[...] the idea of the Web as interaction between people is really what the Web is. That was what it was designed to be as a collaborative space where people can interact.'

In 2008 was ik de medeorganisator van de Dutch Bloggies. Na de uitreiking stonden we met bloggers van toen en nu wat te drinken en te praten over de evolutie van dit medium. Blogs zijn nog steeds een belangrijk verschijnsel in het online uitgeven, maar hoe is dat zover gekomen? Hoe hebben we dat voor elkaar gekregen? Was er een vooropgezet plan of deden we maar wat? Waarom zijn blogs zo populair geworden en zijn ze niet meer weg te denken in het huidige medialandschap?

Jesse James Garrett, maker van een van de eerste weblogportals, noemt weblogs *'Pirate radio stations of the web'*. Een mooie benaming van het fenomeen. Het zijn persoonlijke platformen waar je als individu je mening kunt geven. Commentaar kunt geven op recente gebeurtenissen. Waar je je eigen stem kunt laten horen, ongecensureerd en ongefilterd.

Een mooiere vergelijking vind ik die met de Wunderkammer, de voorloper van het museum. Door ontdekkingsreizen in de 16e en 17e eeuw ontstonden nieuwe wetenschappelijke inzichten. Nog niet geordend, maar ons wereldbeeld werd steeds groter. We zagen nieuwe landen, nieuwe volkeren, nieuwe planten en dieren. De ontdekkingsreizigers, vaak een excentrieke heer van stand, legden in hun huizen enorme collecties aan van ogenschijnlijk willekeurige, vervreemde en bizarre objecten. De Wunderkammers toonden struisvogelveren, fossielen, botjes van een dodo en een gemummificeerde zeemeermin. De verzamelingen wisten feit en fictie goed met elkaar te mengen om zo een persoonlijke blik op de wereld te presenteren. Niet als wetenschap, maar als entertainment en om grip op de wereld te krijgen. Om een alomvattend wereldbeeld te scheppen. Het zou nog jaren duren voor de rariteitenkabinetten evolueerden in de geuraterde musea die we nu kennen.

De eerste bloggers probeerden eveneens grip te krijgen op die nieuwe online wereld die ze verkenden. Weblogs zijn de logboeken van het web, het artefact van een ontdekkingsreis naar het nieuwe en onbekende. De verzameling die de blogger presenteert aan zijn lezers geeft een kijkje in het hoofd van de blogger en het geeft richting: hier is het leuk, daar moet je kijken, dit is een boeiende website. Het formaat van een weblog en het technische chassis waar de weblog in hangt maakt het voor de eigenaar een vrijwel frictieloze exercitie om van gedachte naar publicatie te gaan. Zoals de ontdekkingsreizigers zonder tussenkomst van wetenschappers en 'experts' hun ontdekkin-

gen tentoonspreidden, zo publiceren bloggers hun schrijfsels zonder tussenkomst van een hoofdredacteur of redactiestatuten.

Dit boek tracht de sfeer van de eerste jaren over te brengen. Inderdaad, we 'deden maar wat' maar daar kwamen wel de weblogs uit voort. Waarom deden we dat dan? En hoe? De geschiedenis van een online fenomeen laat zich moeilijk vertellen zonder de originele verhalen en quotes. Online fenomenen moet je eigenlijk zo veel mogelijk online laten en niet proberen in een boek te vangen. Daarom is er Bloghelden.nl, de website. Waar meer materiaal is te vinden, waar ik probeer de geschiedenis van de Nederlandse weblogcultuur te vangen, te behouden en te benoemen. Waar iedereen is uitgenodigd om tijdens het lezen van dit boek zijn reacties en aanvullingen achter te laten. Er is een wiki, een website waar iedereen aanvullingen kan doen op het boek. Want dit boek is niet volledig. Het is een incomplete geschiedenis van de Nederlandse blogosfeer gebaseerd op interviews, online onderzoek en mijn eigen herinneringen. Volledigheid kun je betrachten maar is een utopie. De blogosfeer heeft zowel online als offline zijn effecten gehad op vriendschappen, maatschappelijke gebeurtenissen, de zakenwereld en de reguliere media. Dat moet je niet willen vangen in één boek. Dit boek legt niet in detail uit hoe je een weblog maakt of hoe je een succesvol weblog kunt maken. Tussen de regels door lees je wel welke successen de pioniers en ontdekkingsreizigers kregen en welke misstappen.

Bloghelden eindigt rond 2005, 2006. De hoogtijdagen van weblogs in Nederland en de start van een nieuw tijdperk op internet. Er ontstaan nieuwe diensten die ons als consument faciliteren in de verschuiving naar producent. Door te lenen uit de mogelijkheden van weblogs en wat daar succesvol is, komen nieuwe successen. Web 2.0 is de verzamelnaam van deze ontwikkelingen. Ik bespreek die ontwikkelingen niet, die zijn nog altijd gaande. Na 2006 is er geen logisch en natuurlijk einde aan te wijzen voor een boek over dit onderwerp. Ik ga dan ook niet proberen om het toch te doen. Dit boek ademt misschien nostalgie. Het 'vroeger was alles beter'-syndroom. Dat we dat syndroom na vijftien jaar internet al hebben is verwonderlijk maar daarom niet minder leuk om mee te maken. Ik maak voor het eerst mee dat ik onderdeel ben van geschiedenis, dat is een vreemde gewaarwording. Ik kan mijn dochter later vertellen 'dat ik erbij was' en haar de artefacten laten zien van deze tijd.

Dit boek is het voorlopige eindproduct van een proces wat we online co-creatie zouden noemen. Wat je gaat lezen is het resultaat van vele uren, dagen en weken lezen, praten, e-mailen en schrijven. Ik mag me gelukkig prijzen dat ik de hulp heb gekregen van zoveel mensen om mij heen die hun verhaal vertelden. Ik heb veel bloggers geïnterviewd in persoon, via e-mail, telefoon en Google Wave. Dank aan allen die hun waardevolle tijd en aandacht hebben opgeofferd om mee te werken aan dit boek. Dank aan iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de tijdlijn van de Nederlandse blogosfeer en de Bloghelden-wiki. Dank aan iedereen die mij op Twitter of een ander sociaal netwerk volgt en me zo nu en dan een hart onder de riem steekt of waardevolle aanvullingen geeft.

Er zijn een aantal mensen die ik in het bijzonder wil bedanken voor hun hulp, steun en inzichten. In volstrekt willekeurige volgorde zijn dat:

Henk-Jan Winkeldermaat, voor onze eerste ideeën en jouw enthousiasme over de video-interviews (die helaas niet doorgingen).

Indira Reynaert, voor je wijze raad tijdens het schrijven en samenstellen.

Timo Boezeman, voor je visie op de boekenwereld, je vertrouwen in mij en het geloof in een goede uitkomst.

Ruben Steeman ♥ **Martine de Jong**, voor jullie enthousiaste JA op mijn eis dat jullie het boek gingen vormgeven.

Erwin Blom, voor de aanmoedelingen en steun via Twitter en in de mail.

Marjolijn Kamphuis, voor je hulp bij de eerste hoofdstukken.

Kirstin van den Berg, omdat jij OOK zo precies bent in het meelesen en corrigeren van mijn teksten :-).

Helie Schmetz en **Tess Moana Meeuwssen**, mijn twee prinsessen die maandenlang opgescheept hebben gezeten met een schrijvende huisgenoot. Ik hou van jullie!

Ik sta op de schouders van de reuzen die vóór mij al delen van de webloggeschiedenis wereldwijd hebben verzameld en gepubliceerd. Wil je meer over dit onderwerp lezen, dan kan ik je van harte de volgende boeken aanbevelen:

Scott Rosenberg	<i>Say Everything</i>	(http://www.sayeverything.com)
Rebecca Blood e.a.	<i>We've got blog</i>	(http://bit.ly/gotblog)
Michael Banks	<i>Bloggng Heroes</i>	(http://www.michaelabanks.com/)

Ik wens jullie veel leesplezier. Alle op- en aanmerkingen zijn meer dan welkom op Bloghelden.nl. Want zoals James Lilek al eens zei:

'Newspapers are lectures, the web is a conversation.'

Op Bloghelden.nl kun je links, voetnoten en verdieping vinden per hoofdstuk.

➔ Push Button Publishing for the people

Dat stond er toch echt. Push Button Publishing? Wat? Wat is dat nu weer? Ik was al een paar jaar online en had wel het een en ander gezien. Maar de mogelijkheid om direct iets te publiceren op het web? Dat had ik nog niet eerder gezien. Ja, die dure en grote Content Management Systemen die wij maakten bij ons internetbureau. Maar dat waren bedrijfssystemen en niet zomaar voor elke gebruiker. En nu is daar een site genaamd Blogger.com die claimt dat je met een druk op de knop je eigen site kon updaten?

Ik had het al weleens gezien. Een site met een groene achtergrond en een witte balk. In die balk korte teksten. Geen titel, geen plaatjes. Gewoon een tekst en een link. Wie dat schreef? Ene Tonie. Hij deed dus schijnbaar zoiets, want ik zag elke dag, een paar keer per dag, wat nieuwe stukjes op zijn site verschijnen. En die links, die gingen over het hele internet. Van handige nieuwe software tot hilarische websites. Zo nu en dan zag ik wat andere namen staan. Lars, Remco, Ramon, Laurens. En wat vage schuilnamen als De Kolonel en Pjoe. Ik vond het intrigerend en begreep het niet helemaal. Maar ik ging wel elke dag terug om te kijken wat Tonie (volgens mij een grote Italiaan) nu weer had geschreven.

Op een regenachtige zondagmiddag zat ik op mijn (oud-)studeerkamer en kwam ik weer op die site van Blogger. Ik besloot het maar eens te proberen en maakte een account aan. Ik gebruikte mijn nickname Punkey, die ik al sinds 1996 her en der gebruikte op het web. In IRC-chats, soms in nieuwsgroepen op Usenet. En het is mijn inlognaam bij Casema.net. Na het inloggen bij Blogger kon ik een site aanmaken, maar hoe dan? Ik moest de FTP-gegevens van mijn homepage bij Casema invullen. Ik koos een van de templates bij Blogger en ik was klaar. Nu kon ik gaan schrijven. Ik begreep er niks van. Hoe kon dat nou? Ik werkte bij een online bureau en daar zaten we met HTML-editors allerlei pagina's te coderen met de hand. Ik had daarvoor bij WestBrabantNet in Breda een nieuwsbrief gemaakt die ik elke week met de hand in een HTML-editor moest updaten. Nieuwe links, nieuwe stukjes. En dan weer via FTP op een server zetten voordat hij te zien was op het web. Maar nu zou ik dus door wat bij elkaar te klikken mijn eigen site hebben? Ik had in het verleden weleens wat gestoeid met persoonlijke homepages op Geocities, maar dit zag er wel wat gelikter uit.

Ik zag een scherm voor me met een groot tekstveld en de knop Publish. Dat was alles. Geen titel, geen opmaak, geen categorie. Een plaatje toevoegen, dat kon niet. Ik schreef een kort stukje over een site die ik net had gezien: een overzicht van belangrijke funkmuzikanten in de vorm van het periodiek stelsel van de elementen. Ik typte het in, drukte op Publish en keek op mijn homepage. Daar stond het. Ik hoefde niets via FTP te plaatsen. Geen HTML geschreven anders dan de link. En daar stond het toch echt. Met de datum en tijd erbij. Automatisch. Geweldig!

Ik heb de rest van die zondag zitten spelen met de templates, met de HTML-code en ik ben op zoek gegaan naar andere bloggers, zoals ze zichzelf noemden. Die zoektocht is nooit gestopt. Vanaf mijn eerste pagina op Punkey's Online Experience tot mijn recente linkdumps op Inspiration Overload, ik ben altijd blijven bloggen. Het heeft de

afgelopen tien jaar mijn leven beheerst. Niet alleen het bloggen, maar alles wat met digitale communicatie te maken had. Snel na de eerste blogposts ontdekte ik het boek *Cluetrain Manifesto* en begreep ik dat de wereld nooit meer hetzelfde zou zijn als iedereen zijn verhalen kon delen met elkaar via het web. Op een van de makkelijkste manieren, door te typen en op een knop Publish te drukken.

Blogger had met geen woord gelogen.

Sindsdien is voor mij een wereld opengegaan die bloggen heette. Ik vond het geweldig. Eindelijk had ik een middel gevonden om snel en eenvoudig een verhaal online te zetten. Om leuke sites met anderen te delen en nieuwe werelden te ontdekken. Om eigen ideeën een platform te geven en met anderen daarover in discussie te gaan.

What is it?

Blogger is an automated weblog publishing tool.

What does it do?

You make posts to your weblog (or your What's New page or any other web page you want to update frequently with chronologically sorted posts) by submitting a form on this web site, and the results immediately show up on *your* site, with *your* design.

How does it work?

Magic! Well, actually, you provide Blogger a template of your page (or use the default) that indicates where you want your posts to appear. When you make a new post, you'll get a "Save to Server" button that will automatically FTP your new page to your web server. No muss. No fuss. Total control.

Wow, where do I enter my credit card number?

Blogger is free. Try it out.

Registered Users

Please log in.

Username

Password

remember me

New Users

Please choose a username and password.

Username

Password

Verify Password

[Create a New Blog >>](#)

**'Het principe achter
weblogging is dat
men zonder winst-
bejag zijn ideeën
uit op het internet.'**

**Remco Sikkema
Sikkema.net 24.08.1999**

→ De begindagen van blogs op het web

Met de snelheid waarmee veranderingen nu online plaatsvinden is het soms goed om eens stil te staan bij het verleden. Bij de plaatsen, de mensen en de momenten die een kickstart voor de veranderingen zijn geweest. Wat we zeker weten is dat de geschiedenis van weblogs in Nederland nauw verbonden is met die van de eerste internetpioniers in Nederland en de initiatieven die ze ontplooiden. Terugkijkend lopen de ontwikkelingen in Nederland en de Verenigde Staten, toen al pionierend op het gebied van digitale media, behoorlijk gelijk. En ik vermoed dat het voor andere westerse landen hetzelfde zal zijn. In Nederland waren vanaf de eerste dag al mensen die zelf pagina's maakten op het web. Die hun eigen schrijfsels toevertrouwden aan de digitale snelweg, zoals we het internet liefdevol noemden. Maar juist het netwerkeffect van diezelfde snelweg zou ervoor zorgen dat we er op tijd achter kwamen dat we al aan het bloggen waren. Het had alleen die naam nog niet.

Internet kwam in Nederland echt van de grond in 1993-1994 met de komst van De Digitale Stad in Amsterdam en internetprovider XS4ALL. Zij begonnen in 1994 met het commercieel aanbieden van internettoegang voor consumenten. DDS was een virtuele gemeenschap (een sociaal netwerk zouden we nu zeggen) waar je direct op kon inbellen, zonder abonnement. Wat je nodig had was een computer, modem en een telefoon. Door te bellen naar een speciaal nummer via de computer zat je ineens op het internet, het web.

Ik beschrijf hier niet de volledige geschiedenis van internet in Nederland. Daarvoor zijn andere publicaties zoals *Internetpioniers* van Monique Doppert en de Wikipedia-pagina veel beter geschikt. De geschiedenis van internetprovider XS4ALL is uiteraard meer dan de moeite waard om eens door te nemen.

In 1993 besloot het tijdschrift *Hack-Tic* te starten met XS4ALL, de eerste publieke internetprovider van Nederland. Hiermee zouden ze de eerste provider zijn die diensten voor particulieren aanbood. Een van de oprichters van XS4ALL, Rop Gonggrijp, organiseerde in hetzelfde jaar het evenement 'Hacking at the End of the Universe' waar de eerste plannen werden gemaakt voor een nieuwe provider, de Digitale Stad Amsterdam (DDS). Het fraaie aan DDS was dat het geheel gratis was en je een eigen e-mailadres kreeg. DDS was bekend om zijn startpagina, wat als een plein fungeerde en vanaf waar je diverse kanten van het internet kon bezoeken. Na XS4ALL en DDS volgden al snel meer internetproviders die al dan niet gratis of op commerciële basis internettoegang aanboden.

In de tijd van XS4ALL waren vooral nieuwsgroepen en e-mail actieve middelen om te communiceren met elkaar. De nieuwsgroepen waren kleine sociale netwerken over allerlei onderwerpen. Zoals we nu Facebook, Hyves en Twitter hebben, zo waren nieuwsgroepen in de begindagen het middel om op de hoogte te blijven van de groep om je heen. Nieuwsgroepen waren er in alle soorten en maten. In Nederland waren er een flink aantal interessante en drukbezochte nieuwsgroepen zoals [nl.misc](#), [nl.eeuwig.september](#) en [nl.internet.algemeen](#). Op de laatste nieuwsgroep kon je onder andere lezen welke nieuwe websites erbij waren gekomen op het web. Het was 1995-1996,

dus het was allemaal nog behoorlijk overzichtelijk. Je kon dagelijks wel een nieuwe site bezoeken, die misschien een week later weer weg was. De nieuwsgroepen waren een rudimentaire vorm van de sociale netwerken zoals we ze nu kennen en zijn nog steeds actief. Op Google Groups kun je nog berichten vinden van toen en nu in de verschillende nieuwsgroepen.

Planet Internet startte in 1995. Niet alleen als internetprovider die toegang bood, maar ook met een eigen redactie en nieuwsdienst. Het idee van de provider kwam van Michiel Frackers en Frans Straver die in 1993 afstudeerden op het onderwerp 'Succes- en faalfactoren van interactieve media op de consumentenmarkt'. Samen met een aantal partners, onder andere met ondernemer Maarten van den Biggelaar, startten ze de provider onder de vlag van KPN. Planet had vanaf de eerste dag een eigen nieuwsredactie. Dat was voor Nederlandse begrippen een unicum, want tot die tijd waren er alleen nog maar providers die toegang boden.

Een van de eerste journalisten die Van den Biggelaar interviewde was Francisco van Jole. Hij schreef voor *de Volkskrant* al veel over de nieuwe ontwikkelingen op het web en was zelf actief op nieuwsgroepen. Van Jole: *'Een week na publicatie van het artikel vroeg hij me om daar te komen werken. Ik schreef al over internet, maar nu ook echt op internet werken, dat leek me wel wat. Het was in die tijd al heel erg omstreden, zowel in de internetwereld als bij de Volkskrant. Ik ging toch voor de aartsvijand werken (KPN). Ik herinner me dat ik flinke sessies met Felipe Rodriguez en Rop Gonggrijp (oprichters XS4ALL) heb gehad of ik dat nou wel of niet moest doen.'*

De begindagen van elke nieuwe ontwikkeling lijken zich te kenmerken door anarchie en chaos. Van Jole: *'Het was een merkwaardige tijd. Krap drie weken eerder was ik bij Planet Internet in dienst getreden zonder maar een flauw idee te hebben wat ik daar zou gaan doen. Nooit zal ik mijn eerste werkdag vergeten. Weliswaar was afgesproken dat ik thuis zou werken, maar ik vond dat ik op die gedenkwaardige dag toch wel even mijn gezicht in – toen nog – Diemen-Zuid moest laten zien. 'Wat kom jij hier nou doen?' was de reactie. In allerijl werd naar een stoel gezocht waar ik op kon zitten. Buiten een kleine club mensen wist niemand nog precies wat Planet Internet van plan was en vrijwel dagelijks moest ik uitleggen wat ik toch in hemelsnaam als journalist deed 'bij de PTT', het bedrijf dat – in ieder geval op dat moment – de 'natuurlijke vijand' was van iedere internetgebruiker.'*

Wat ze bij Planet wel wisten was dat er elke week tienduizenden nieuwe internetgebruikers zouden komen. Er werd een enorm reclameoffensief ingezet om het internet voor de gewone Nederlander bereikbaar te maken. Van Jole: *'Maar wat zouden die moeten doen? Waar moesten ze heen? We wilden dat ondervangen met de journalistiek. Je leert de wereld door de krant te lezen, dus dachten we, dan beginnen we een krantje op internet en we noemen dat de Daily Planet. We zouden het elke dag rondsturen naar onze abonnees. Met wat links en korte stukjes wat er vandaag op het internet gebeurde. Zo kon je langzaam maar zeker het internet leren kennen en wist je zo je weg te vinden.'*

Op 1 mei 1995 verscheen het eerste profexemplaar dat in een kleine oplage werd rondgestuurd. Op 19 juni 1995 verscheen de eerste echte editie van de Daily Planet en daarmee was de professionele internetjournalistiek in Nederland een feit.

De Daily Planet is voor een aantal bloggers van het eerste uur een startpunt geweest. Tonie van Ringelestijn (Tonie.net): *'De Daily Planet las ik als een van de eerste nieuwsbrieven. Ik had thuis geen internet, wel op school. Zo gauw ik daar was ging ik online om de Daily Planet lezen. Het was misschien geen echt weblog, maar het kwam wel gevaarlijk dicht in de buurt als je de archieven ziet.'*

Van Jole: *'Het is niet meer voor te stellen nu, maar we hadden toen discussies over de nieuwsbrief of we er wel URL's in moesten zetten. Want die lange adressen, die zagen er zo lelijk uit en wat had je daar nu helemaal aan?'* Niet onbelangrijk was dat het in 1995 niet mogelijk was om te klikken op URL's in een e-mail. Alle e-mails werden nog als tekstbestand verstuurd en de programma's in die tijd konden van de internetadressen niet direct klikbare URL's maken. Je moest de adressen dus knippen en plakken in je browser.

Van Jole: *'Iedereen was zijn eerste stappen aan het zetten. Ik was in mijn nieuwsvoorziening aangewezen op nieuwsgroepen. Er was niets anders. Die gebruikte je zoals je nu weblogs gebruikt om nieuws te vergaren. In de Daily Planet vond je dus ook verwijzingen naar de nieuwsgroepen. Ik werd uitgelachen omdat ik het als een nieuwe vorm van communicatie zag. Eigenlijk waren de nieuwsgroepen sociale netwerken avant la lettre.'*

Vlak voor de Daily Planet begon was er nog een ander initiatief, de e-Wave. Gestart door Erwin van der Zande als extra nieuwsbrief naast het legendarische tijdschrift Wave. Dit was de tegenhanger van het pas gestartte Wired in de Verenigde Staten. Zoals ze zichzelf noemden: a cyberpunk 'techno-gigazine'. Het blad was iets wat we nog niet eerder in Nederland hadden gezien. Een wilde vormgeving (gemaakt door de legendarische graffiti artist Niels 'Shoe' Meulman) met artikelen variërend van technosex tot reviews van internetcafés en de hackerscultuur. Het blad is van oorsprong en juridisch Belgisch, maar had een zwaar Nederlandse invloed met redactieleden als Erwin van der Zande, Francisco van Jole, Adam Eeuwens en Robert van Weperen. Erwin startte de e-Wave als een geintje: *'Ik was amper een maand redacteur van het Nederlands-Vlaamse magazine Wave toen Jan Jacobs, verantwoordelijk voor de server waar de website van Wave op stond, met het idee kwam aanzetten om een mailinglijst te starten. Iets extra's voor de abonnees, was de gedachte. Het was oktober 1994 en de e-Wave was geboren: de eerste elektronische nieuwsbrief in de Benelux gewijd aan internetnieuws. De e-Wave was voor mij een openbaring van wat ik maar voor het gemak "desktop journalism" noem. Niks geen drukproeven nakijken. Schrijven, corrigeren en klik, weg was ie. Om enkele minuten later al in de mailboxen van de lezers te arriveren.'*

e-w ave

**‘De weblog is het eerste journalistieke
format specifiek voor het web.’**

Erwin van der Zande

<http://www.Bright.nl>

Ik studeerde Communicatiewetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam en ik schreef daar voor het faculteitsblad. Wat ik daar vooral leerde is hoe media werkt. Na mijn afstuderen maakte ik eerst wat losse artikelen voor diverse bladen, waaronder een artikel over Beavis en Buttthead voor het blad *BLVD*. In 1994 begon ik te freelancen bij Wave maar na 2 artikelen kreeg ik een vaste aanstelling bij het blad.

In Nederland bestond nog niet zoiets als een internetcultuur. Tenminste, die was zich aan het vormen in die tijd. Er waren nog geen internetpublicaties die een brede basis hadden. De Digitale Stad was er, XS4ALL en de VPRO waren al bezig op het web. Maar een publicatie over internet op internet zelf, dat was er nog niet. Daarom zijn we de *e-Wave* begonnen. Ik maakte dat in mijn eentje op vrijdagmiddag.

De focus van *e-Wave* lag niet op de technologie an sich, maar meer op de cultuur, de verschijnselen, de fenomenen en de impact die het kan hebben op ons leven. Het was de tijd van de dromen en de verwachtingen van de nieuwe media. Ik begon maar over dingen te schrijven die ik tegenkwam. Zoals de eerste commerciële website die opende in Nederland, maar tevens over ontwikkelingen in de Verenigde Staten zoals de Communications Decency Act, de eerste wetgeving om inhoud op het web te reguleren.

Toen de eerste *e-Wave* verzonden was ging er een wereld voor me open. De sensatie dat iets na een klik direct bij zoveel honderden, duizenden mensen is. We maakten bij Wave een maandblad, als het uitkwam waren wij alweer twee nummers verder aan het werken, dus je genoot daar niet echt van. De *e-Wave* was iets anders, dat gaf een direct effect als we het op vrijdag verzonden.

De aanwas van abonnees groeide. Er ontstond *word of mouth*, of zoals ik het doopte *Word of Mouse*. We eindigden uiteindelijk met 6.000 abonnees die voornamelijk elkaar vertelden over de nieuwsbrief. We hebben weleens een advertentie in het blad gezet, maar de meeste abonnees kwamen van het doorstureffect.

De *e-Wave* maakte ik volgens een vast stramien. Ik had altijd drie tot vier nieuwsitems, waarna ik eindigde met 'Ontdek je Plekje', een lijst met twee links. Dat vaste format was prettig en herkenbaar voor de lezers, zo werd het echt een wekelijks krantje op het internet. Ik benaderde de *e-Wave* als journalistiek product, waarmee ik een paar primeurs heb gemaakt. Zo schreef ik over de NS met hun operatie Schone Backbones. *Wave* ontdekte dat de NS hun snelle glasvezelverbindingen illegaal openstelde voor commerciële exploitatie door de eerste internetproviders in Nederland. Verder had ik nauw contact met de hackersscene. Zo gebeurde het dat na een politie-inval bij het hackerszine Klaphek ik vrijwel direct met ze aan de telefoon hing en weer een kwartier later een speciale editie van de *e-Wave* verstuurde.

Het is al die tijd echt te gek geweest, ook toen *e-Wave* groeide en ik meer hulp kreeg van Ben de Dood en Adam Eeuwens, maar op een gegeven moment ben ik daar in 1996 weggegaan door onvrede over de richting van het blad. Ik was intussen goed bevriend met Francisco van Jole, die bij Planet Internet zat. Hij seinde Michiel Frackers in met wie ik al snel om de tafel zat. Michiel gaf me carte blanche en ik kreeg de mogelijkheid om iets compleet nieuws op te zetten. Bij Planet Internet was de Daily Planet de dagelijkse krant, Peter Olsthoorn had met zijn *Planet Multimedia* een fraaie uitgave over automatisering en IT, maar er was nog geen echt internetmagazine. Met mijn liefde voor tijdschriften ben ik daar toen mee begonnen. Dat is uiteindelijk *Shift* geworden.

De term Shift komt van *paradigm shift*, een term die je in 1996 en daarna steeds vaker hoorde als het ging om de disruptie die internet veroorzaakte in de maatschappij en het bedrijfsleven.

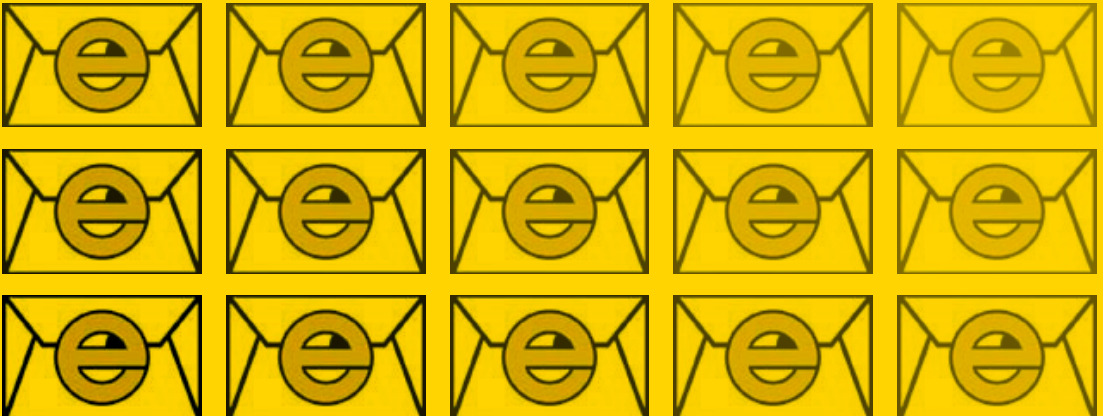
De opzet van Shift was redelijk eenvoudig. Ik had een site en een nieuwsbrief. Op de site kwamen gastcolumnns, een serie 'de bookmarks van', een hoofdartikel waar je een paar dagen aan werkte, muziek via de serie 'Hitbits' en het meest populaire onderdeel 'Window Dressing'. Ik maakte elke week een serie van desktopachtergronden, iconen, systeemgeluiden en screensavers. Die waren volop te vinden op internet, maar ik keek er op een tijdschriftjournalistieke manier naar, zodat het een gecurateerde serie werd.

Ik deed alles zelf voor Shift. Het bouwen van de site, updaten van de artikelen, versturen van de nieuwsbrief. Dat deed ik dus naast het maken van de artikelen, research doen en zoeken naar links.

Na Shift heb ik nog een tijdje bij BitMagic gezeten, waar we dagelijkse cartoonshows publiceerden via speciale software. Dat is niet heel lang goed gegaan, waarna ik Spunk ben gestart met Frank Bierens. Bij Bright kwamen allerlei momenten uit het verleden weer bij elkaar. Ik nam een deel internetjournalistiek mee het blad in,

een persoonlijke *tone of voice* waardoor de journalistiek wat columnnesker is geworden. Andersom heb ik de tijdschriftjournalistiek meegenomen naar het web. Een voorbeeld is de hiërarchie op de site. Op een weblog staat standaard het nieuwste item bovenaan. Maar voor ons werkt dat niet goed als het om nieuws gaat. Gedurende een dag kan er wat gebeuren waardoor een item langer of prominenter bovenaan moet staan.

Er is wel een weblogcultuur ontstaan in Nederland, dat zie je terug in de weblogmeetings. Maar het is gevaarlijk om het echt een cultuur te noemen, want dan zouden er veel mensen aan mee moeten doen. Nu zijn er wel veel weblogs maar dat zijn toch de veredelde dagboeken. Dat versta ik niet onder een weblogcultuur. Wat ik wel zie zijn mensen die elkaar online beïnvloeden online en er ontstaat een spanningsveld tussen de kampen zoals GeenStijl en Sargasso. Ondanks dat spanningsveld leert men van elkaar. We hebben het over Nederland, het taalgebied is klein dus de weblogcultuur is per definitie niet groot. Maar ik ben wel blij dat hij er is en dat hij in leven blijft. Met Bright hebben we het weblogformat in de site ingebouwd. Het weblogformat is ideaal voor internet, het is het eerste journalistieke format wat specifiek voor het web is gemaakt.

De e-zines kregen snel bekendheid, en niet alleen om hun inhoud. We hebben het hier over begin jaren '90 en toegang tot het internet was nog geen gemeengoed. De Nederlanders die online waren, wisten elkaar mondjesmaat te vinden. Dat betekende dat het e-mailgebruik in Nederland niet enorm groot was. Wat deden de vele nieuwe abonnees van de commerciële internetproviders? Ze namen (gratis!) abonnementen op de nieuwsbrieven zodat ze elke dag mail kregen en daarbij dagelijks een wegwijzer kregen voor het internet. Beginnend op internet vraagt menig een zich af waar te beginnen, waar kan ik leuke sites vinden? De e-zines vervulden deze rol in de begin dagen. Na de nieuwsgroepen waren zij de gidsen op het web.

In 1996 begonnen Maarten Reijnders en Koen Vrancken de maandelijkse e-zine Smallzine. Een maandelijks e-zine met internetnieuws, tips voor het bouwen van homepages en besprekingen van andere e-zines. Deze e-mailnieuwsbrief, begonnen met tachtig abonnees bij de eerste editie, zou in haar bestaan ongeveer 30.000 abonnees krijgen en was bij het afscheid in 2004 een van de populairste e-zines in Nederland. De reden voor de populariteit ligt in het feit dat ze zowel op het web als via e-mail bereikbaar waren. Waar de Daily Planet alleen via e-mail werd verstuurd, en online een verstopt archief had, was Smallzine een goede mix tussen e-mail en web.

Daarnaast was Smallzine een portal voor andere nieuwsbrieven, ze hielden een lijst bij van de e-zines in Nederland, inclusief uitgebreide informatie en de mogelijkheid om je direct te abonneren op andere e-zines. De e-zines die ze bijhielden waren zeker niet alleen ICT- en internetgerelateerd, maar gingen over allerlei onderwerpen, waardoor ze als startpunt voor een breed publiek interessant waren. Nieuwe e-zines die verschenen kregen in de e-mailnieuwsbrief uitgebreid aandacht in een vaste rubriek. Smallzine deed meer dan alleen een nieuwsbrief maken met online nieuwtjes. Ze deden in 1998 en 1999 zelf onderzoek naar online winkels, deden verslag van hackersbijeenkomsten en waren erg actief in het ontmaskeren van de domeinkaper Martijn Bevelander. Deze internetondernemer registreerde zeer veel domeinen van merken en bekende Nederlanders om deze later voor een hoog bedrag weer vrij te geven. Smallzine hield de handel en wandel van Bevelander nauwlettend in de gaten en berichtte er veelvuldig over in het Martijn Bevelander-dossier.

Smallzine gaf zeer uitgebreide tips en links om een eigen site te bouwen, bedacht de tellertest om te zien welke bezoekersteller het beste is en legde veel nieuwe internetontwikkelingen duidelijk uit. Smallzine had als e-mailnieuwsbrief een forum, een unicum in die tijd. Hierdoor konden ze tussen de edities door in contact blijven met de lezers en andere belangstellenden.

Opvallend aan Smallzine was dat deze altijd in twee delen werd verstuurd per e-mail. Maarten Reijnders: *'Dat in twee delen versturen had vooral een praktische reden. Veel mailprogramma's konden in die tijd geen grote mails aan. En aangezien Smallzine nogal "groot" was (in tegenstelling tot wat de naam deed vermoeden) verstuurden we de boel meestal in twee delen.'* Smallzine was een 'dikke' nieuwsbrief. Dik staat hier begrijpelijk tussen aanhalingstekens, want door het digitale formaat kun je niet over dik of dun spreken. Maar Smallzine stond altijd bomvol artikelen, interessante links en fraaie handleidingen. Je las hem in elk geval niet even in een paar minuten uit, maar je nam er echt de tijd voor. De makers onderstreepten dat nog eens in de laatste Smallzine op

5 december 2004: *'E-mail speelt bij de internetpublicaties van die dagen een belangrijke rol. Internetters moeten de PTT nog per minuut betalen en blijven daarom bij voorkeur zo kort mogelijk online. Urenlang op een site blijven hangen om allerlei artikelen te lezen, is niet echt goed voor de gemoedsrust van de gemiddelde internetgebruiker uit 1996. Artikelen per e-mail ontvangen om ze vervolgens offline te lezen, is een stuk prettiger. E-mailnieuwsbrieven zijn in die dagen wat weblogs nu zijn: de meest voor de hand liggende publicatiemethode op internet.'*

In 1997 kreeg de Daily Planet een parodienieuwsbrief, de Daily Wacko. Oprichter en enig redacteur Laurens Lammers: *'Ik heb mezelf geïntroduceerd als de Broer van Francisco (van Jole) ergens in december 1997. Mijn eerste "blog" was de Daily Wacko. Al heette het toen nog een e-zine. De Daily Wacko was een parodie op Van Joles Daily Planet, inclusief exact dezelfde stalinistische opmaak en hetzelfde soort logo (gemaakt door een lezer/fan, want zelf had ik geen kaas gegeten van dat soort dingen). De Daily Wacko stuurde ik elke maandagochtend naar een groep abonnees en stond daarna online.'*

E-zines waren populair omdat ze zinspeelden op het nieuwe en spannende van het web. Met de start van het internet in Nederland was er een behoefte aan sturing en duiding. Wat is er mogelijk? Waar moet ik heen voor mijn informatie en nieuws? Hoe werkt het internet? De eerste nieuwsbrieven vervulden die behoeften. Later werden ze specifiek en thematischer. Er kwamen nieuwsbrieven voor voetbalclubs, moppen en uitgaan. De e-zines in Nederland zijn nodig geweest voor de volgende stap die de schrijvers konden maken, zelfstandig publiceren op het web.

De eerste golf weblogs

In de periode dat de e-zines floreerden in Nederland, ontstond er in de Verenigde Staten een nieuw fenomeen. Jorn Barger was al actief op andere online netwerken zoals Usenet, de nieuwsgroepen op het web. In februari 1995 begon Jorn met zijn Robot Wisdom-website, waar hij essays en artikelen plaatste over onder andere James Joyce, kunstmatige intelligentie en de internetcultuur. Op 17 december 1997 noemde hij voor het eerst de term weblog op zijn website Robotwisdom.com. Geschreven als WebLog, omdat 'de lettergreep blog verschrikkelijk klinkt.' Hiermee beschreef hij zijn zoektochten op het internet, het 'loggen' van het web, zoals meerdere bloggers nu nog zullen zeggen. Jorn en Robot Wisdom worden over het algemeen als de grondleggers van de weblog genoemd. Echter, Tim Berners-Lee bedacht bij CERN in 1989 het principe van gelinkte documenten op computers en daarmee het World Wide Web. De eerste webpagina die werd gemaakt is een weblog. In Netscape, de browser van weleer, zat de knop What's New. Daarmee bezocht je deze website. Een constant geüpdatet overzicht van nieuwe websites die begin jaren '90 wereldwijd online kwamen. In 1994 was Justin Hall bezig op een persoonlijk weblog. Een lifelog zouden we het nu noemen. Zijn persoonlijke beslommeringen, romances, maar ook de zelfmoord van zijn vader, alles kwam online. Webdesigner Jeffrey Zeldman claimt dat hij sinds 1995 een blog bijhoudt. In de Verenigde Staten is er dus eveneens onduidelijkheid over de begindagen van de blogosfeer. De term 'blog' is in 1999 geïntroduceerd door Peter Merholz. Hij brak het woord weblog op in 'we blog' en om onduidelijke reden is de term 'blog' blijven bestaan.

Op Hypertext2009 presenteert Rudolf Ammann een paper over de begindagen van de blogosfeer in de Verenigde Staten. Hierin haalt hij wederom Jorn Barger aan en de moeizame relatie die Jorn had met softwareontwikkelaar Dave Winer. Hij zet in januari 1997 een nieuwe versie van zijn webplatform Frontier online. Deze had een nieuwe functionaliteit, de NewsPage. Hiermee was het voor het eerst mogelijk om zonder kennis van HTML een homepage te maken die de artikelen gesorteerd op datum zou laten zien in omgekeerd chronologische volgorde. Dave begint in februari 1997 de publicatie Scripting News, maar hij claimt niet de term weblog te hebben uitgevonden. Dave is daarentegen wel een belangrijke voorvechter geweest van het online publiceren. Hij heeft met zijn weblogsoftware Radio Userland aan de wieg gestaan van RSS, de technologie om digitale content snel en eenvoudig online te verspreiden, en samen met Adam Curry kan Dave de godfather van podcasting worden genoemd. Dave Winer *'bootstrapped the blogging revolution'*, veel latere bloggers zijn eerder door Dave geïnspireerd dan door Robot Wisdom.

Ammann vertelt in zijn essay dat Jorn grote moeite had met de verschillende soorten blogs die er ontstonden. Niet alleen de linklogs zoals Robot Wisdom, maar ook andere blogvormen: *'You can certainly include links to your original thoughts, posted elsewhere ... but if you have more original posts than links, you probably need to learn some humility.'*

Ondertussen is elders in de Verenigde Staten de onbekende internetjournalist Jim Romenesko aan het werk bij een lokale krant. Elke dag voor hij aan het werk gaat, surft Romenesko langs de sites van de lokale kranten, zoekt het bizarre en opvallende nieuws en plaatst het op zijn weblog The Obscure Store and Reading Room. Daarnaast geeft Romenesko nieuws en inside informatie over journalistiek en media, wat hem populair maakt bij de redacties van de grote landelijke kranten.

Jorn Barger zal na het claimen van de term weblog nog lange tijd een voorvechter blijven van het vrij geschreven online woord. Hij komt wel meer en meer met Dave Winer in de clinch over de richting die weblogs op moeten, om uiteindelijk in 2007 nogmaals een behoorlijk stringente lijst van regels voor weblogs uit te brengen: *'A true weblog is a log of all the URL's you want to save or share. (So del.icio.us is actually better for blogging than blogger.com.)'*

Naast Robot Wisdom en Obscure Store zijn er nog twee andere Amerikaanse websites die van invloed zijn geweest op de Nederlandse bloggers van het eerste uur. De eerste is Memepool. Deze groepsblog is in 1998 opgericht door onder andere Joshua Schachter. Hij zou later de bookmarkdienst Delicious oprichten. Memepool kenmerkte zich als een typische linkdump in de geest van Robot Wisdom. Links naar het vreemde, obscure, grappige en interessante op het net, vergezeld van een korte beschrijving. De blog had geen reactiemogelijkheden en de auteurs waren alleen bekend onder pseudoniemen. Op Memepool waren dagelijks nieuwe links te vinden, maar op 22 april 2008 was het afgelopen met de site. Sinds die datum zijn er geen nieuwe posts meer geplaatst.

Cameron Barrett startte op 11 juni 1997 Camworld, een site die hij gebruikte om links te posten naar artikelen over webdesign. Deze gebruikte hij als leraar op het Northwestern Michigan College. Maar na zijn lessen ging hij door met het verzamelen en

publiceren van links, om uiteindelijk in 1999 het essay *The anatomy of a weblog* te publiceren waarin hij een eerste aanzet doet om de Amerikaanse tijdlijn van de webloghistorie samen te stellen. Cameron is de eerste blogger die in 1997 wordt ontslagen vanwege zijn blogpraktijken. Uiteraard doet hij hier uitgebreid verslag van op zijn web log: *'[...] if you've read my fiction, you might or might not agree with my co-workers and my boss. I freely admit that my fiction is of the experimental kind.'*

De geschiedenis van de Amerikaanse weblogs is al minstens zo diffuus als de Nederlandse. Maar het neemt niet weg dat de grote start van weblogs duidelijk in de Verenigde Staten plaatsvond. Jorn Barger, Dave Winer, Cameron Barrett en Jim Romelesko zijn de pioniers in de Amerikaanse blogosfeer en zetten de standaard voor wat er wereldwijd zou gebeuren. Maar waar in de VS de blogosfeer is geschapen door een geflipte hippie, een softwareprogrammeur, een journalist en een leraar, zou in Nederland de zegetocht van weblogs beginnen bij een stagiair Journalistiek, een salesmedewerker bij een internetprovider en een kunstzinnige schrijver. Niet gehinderd door enige kennis waren ze onafhankelijk van elkaar aan het ontdekken hoe de ultieme publicatievorm voor het web vorm zou krijgen op Nederlands grondgebied.

'Als je naar Italië op vakantie gaat, neem dan eerst deze tarieven door, misschien is het aanschaffen van een prepaidkaart in Italië goedkoper dan in Nederland. (Planet Multimedia)'
'Het verslag van Torhout Werchter '99.'
'Hoe mol ik mijn computer, deze guide vertelt hoe. (Camworld)'

Drie losse posts, linkdumps, van een van de eerste weblogs in Nederland. Compleet niet-gerelateerd aan elkaar, het zijn verschillende onderwerpen die wel door één persoon werden geschreven. We waren gewend dat een e-zine of een website duidelijk over één onderwerp of thema ging. De eerste persoonlijke homepages die werden gemaakt, hadden vaak een overkoepelend thema die alle informatie bij elkaar hield. Of je nu een homepage maakte over je familie, je favoriete voetbalclub of je kat, je zorgde dat je op je homepage het zo strikt mogelijk over dat onderwerp hield.

E-zines konden wel wat vrijer over onderwerpen schrijven. Smaltzine behandelde zowel de nieuwe bezoekerstellers als de laatste ontwikkelingen op het gebied van HTML, maar kon ook uitwijden over privacy op het net. Shift en voorheen e-Wave waren vooral gericht op de cybercultuur, vanuit een sociaal, maatschappelijk en artistiek perspectief. Daily Planet was als dagelijkse krant nog het meest te vergelijken met de eerste weblogs in Nederland. Francisco schreef wat hij tegenkwam en dat ging vaak over de netcultuur. Maar vaak kwam daar zijn eigen mening in naar voren. Ik zal Francisco niet snel betrappen op het linken naar een verslag van Torhout Werchter, maar wellicht wel naar de webcams bij dat festival, mochten ze er zijn geweest.

De eerste bloggers in Nederland zijn duidelijk beïnvloed door de vaderlandse e-zines en de links die ze vonden naar de eerste blogs in de Verenigde Staten. Remco Sikkema (Sikkema.net): 'Voordat ik begon met Sikkema.net waren er al wat andere weblogs zoals Camworld en Robot Wisdom. Vermoedelijk dat ik die via nieuwsbrieven als Shift of een andere nieuwsbrief ben tegengekomen. Maar ik ben die sites wel gaan volgen en het viel me op dat ik iets vergelijkbaars in Nederland nog niet had gezien.' Voor Remco, een werknemer bij internetprovider GX Networks, was het normaal om

vrijwel de hele dag online te zijn. Hij kwam veel sites tegen en merkte dat er meer van die sites waren, zoals hij zag bij Robot Wisdom. Remco: *'Ik zat zelf wat met HTML te experimenteren eerste versies nog in HTML. Ik moest nieuwe posts steeds netjes boven de vorige zetten. Pas later kwam er weblogsoftware bij kijken.'*

Sikkema.net is met zijn homepage een van de eersten die een weblog maakt. Hij is de eerste die de term op zijn site gebruikt. De eerste blogpost van Remco stamt van 6 juli 1999, wat hem niet direct de oudste blogger van Nederland maakt, maar wel een van de eersten. Remco is met zijn site van belang voor veel startende bloggers. Op dezelfde manier zoals nieuwsgroepen en e-zines de weg wijzen voor de nog onwetende groep internetters die net online komen via de publieke providers, zo wijst Remco ons de weg door het groeiende woud van nieuwe websites en nieuwe weblogs. Want als er een nieuwe weblog bijkwam in Nederland, dan was Remco er vaak als eerste bij om er melding van te maken. Je wist dan direct dat je meer bezoekers zou krijgen, wat voor elke beginnende blogger natuurlijk een heerlijk gevoel is. Remco schreef in de begintijd van zijn blog een column op zijn site. Daar schrijft hij al waarom hij is gaan bloggen: *'Hoewel er tig e-zines zijn in het Nederlands, zijn er amper weblogs te vinden in het Nederlands. Dit is dus de tweede reden dat ik deze site in het Nederlands maak, het webloggen moet ook hier opkomen en misschien is mijn weblog wel een aanzet tot meerderen.'* Door zijn werk en zijn lange dagen online heeft hij vaak de nieuwste links als eerste en zet ze direct op zijn weblog. Nog geen twintig dagen na de start van zijn weblog maakt hij zich al zorgen over de komst van Pitas, de weblogsoftware om direct online je posts te schrijven: *'Maak je eigen Weblog via deze webbased pagina, dus zonder het elke keer aanpassen van HTML en het uploaden via FTP. Als deze WeblogFabriek gaat lopen kan ik beter inpakken en wat nieuws gaan zoeken.'* Op 24 augustus maakt Remco voor het eerst melding van een Nederlandse weblogcollega, Alt0169. Door het verwoede schrijven van Remco valt hij op in het buitenland, want zowel Sikkema als Alt0169 zullen al snel worden genoemd in de webloglijst van Jesse James Garrett als een van de weinige buitenlandse weblogs. In november 1999 publiceren Dave Winer en Rebecca Blood gezamenlijk de eerste negen Nederlandse weblogs met links op hun eigen blogs: Alt0169, Sikkema, Tonie, Morewherethat, Esc, MisterEdBlog, Joglog, **Aanvang.net** & Linked.

Remco had de lijst met weblogs doorgestuurd naar Rebecca die ze doorplaatste op haar eigen weblog. Een fraai stukje pr voor de Nederlandse blogosfeer in de begindagen. Maar niet alle blogs waren al even actief. Weblogs als Linked, Joglog en MisterEdBlog waren maar een relatief korte periode echt actief, waarna ze langzaam doodbloedden. Achteraf gezien is **Aanvang.net** meer een startpagina dan een weblog, aangezien er weinig extra tekst en persoonlijke observaties bij de links waren te vinden. Het domein van **Aanvang.net** zou later worden doorgestuurd naar **dedigitalerevolutie.nl**, wat daarna weer door **Fan.tv** is omgezet naar een online tv-kanaal.

Opvallend is dat de lijst van zowel Rebecca als Dave Winer één Nederlandse weblog niet noemen. Het is in de begindagen de enige weblog die zich niet exclusief op het Nederlandse publiek richt en duidelijk een Engelstalige focus heeft. De schrijfster heeft al enige tijd nauwe connecties met de internetpioniers uit die tijd.